

Tisztelt Konferencia,
Kedves Kollégák!

Mindenekelőtt köszönetet szeretnék mondani e konferencia házigazdájának, Gaetano Platania professzor úrnak, az *Istituto Nazionale di Studi Romani* elnökének. Köszönöm a készséges együttműködést a konferencia megszervezésében, és hogy itt lehetünk ezen a csodás helyen az *Aventinuson*. Ugyanígy köszönöm Matteo Sanfilippónak és Alessandro Boccolininek a viterbói egyetemről közreműködésüket e tudományos szimpózium létrejöttében. És természetesen hálás vagyok a tudományos bizottság tagjainak, valamint az összes előadónak: Ausztriából, Lengyelországból, Csehországból, Horvátországból, és persze Itáliából és Magyarországról a részvételért. Végül a távolból köszönöm Solymosi László professzor úrnak, aki végül sajnos nem tudta már vállalni a római utazást, hogy Fraknoi Vilmos legfontosabb intézménye, a Magyar Tudományos Akadémia tagjaként beszédével képviseltette magát ezen a különleges alkalmon.

E historiográfiai tematikájú konferenciának az apropóját Fraknoi Vilmos halálának centenáriuma adja. Köztudomású, hogy a kerek évszázada elhunyt pap-történész volt a vatikáni magyar történeti kutatások megalapozója. Imént Solymosi professzor úrnak köszönhetően feltárultak előttünk pályája, munkássága legfontosabb mérföldkövei. Jelen konferencia azonban csak részben fog foglalkozni közvetlenül ővele. Személyét és római kutatásait tágabb perspektívában igyekszünk elhelyezni a mai napon. Egyfelől azt fogjuk vizsgálni, hogy Közép-Európából, a hajdanvolt Osztrák–Magyar Monarchia területéről kik kutattak vele párhuzamosan, illetve vele együtt az Örök Városban 1881–1918 között. Fraknoi horvát, cseh, lengyel és osztrák római pályatársai mellett a délutáni két szekció előadásai magyar kollégáit veszik számba. Azt a csapatot, melynek szorgos tagjai Fraknoiival együtt dolgozva öregbítették a magyar tudományosság hírnevét Itália földjén.

A mai konferencia tehát Fraknoi Vilmos tudósi környezetére koncentrál elsődlegesen. Azt, hogy ugyanakkor miben is állt az ő római működésének különlegessége, és mindez milyen örökséget hagyott maga után egészen napjainkig, az alkalomra megjelent angol nyelvű monográfia foglalja össze. A kötet egyben a Frankói-centenárium évében a viterbói *Edizioni Sette Città* gondozásában induló új sorozat első kötete. Az új sorozat címe: *Storia d'Ungheria – History of Hungary*. A sorozat elsődleges célja a saját alap kutatások, illetve a magyar történetírás, művészet- és irodalomtörténet, valamint italianisztika olasz–magyar kapcsolatok témakörébe vágó eredményeinek közlése olasz vagy angol nyelven. A második célkitűzése olyan magyar vonatkozású történeti művek publikálása kizárólag olaszul, melyek érdeklődésre tarthatnak számot Itáliában. A sorozat szerkesztői Matteo Sanfilippo és Tusor Péter. A szerkesztőbizottság tagjai: Alessandro Boccolini, Fedeles Tamás, Kanász Viktor, Gaetano Platania, Giovanni Pizzorusso, Szovák Kornél. A *Storia d'Ungheria – History of Hungary* második

kötete épp ezen konferenciának tanulmányá érlelt előadásai lesznek. *A Publikationen der Ungarischen Geschichtsforschung in Wien* (PUGW) mellet a viterbói Sette Città-kiadó *seriese* immáron a második külföldi megjelenésű szaksorozata a magyar történettudománynak, mely a Fraknói Kutatócsoport szellemi erőterében jött létre.

A kutatástörténeti monográfia mellett egy másik projekttel is készültem a mai napra. Fraknói Vilmos nemcsak tudományszervező volt Magyarországon és Rómában, hanem főpapként a legszebb barokk hagyományokat ápolva a művészetek és művészek pártfogója is. Történeti intézete mellé 1902–1904 között művészházat építtetett az egykori *Villa Patrizzi* területén. A művészház sajnos csak rövid ideig működhetett. Mindazonáltal a gróf Klebelsberg Kuno kultuszminiszter által 1927-ben alapított Római Magyar Akadémia – míg a Fraknói-féle, az oda átköltöztetett történeti intézetnek sajnos a temetője lett – főként kiállításszervezéseivel e téren valóban aktív örököse Fraknói kezdeményezésének. A *Palazzo Falconieri* falai között ismertem meg 2001-ben Bükösd Gábor, aki akkoriban az „*Accademia delle Arti*”-n folytatott festészeti tanulmányokat. Őt kértem fel, hogy a centenáriumra fesse meg Fraknói arcképét. Az eredeti festmény mérete és a sérülésveszély miatt nem tudtuk Rómába szállítani. Majd a november 20-án a budapesti Központi Szemináriumban rendezendő emlékülésen lesz először nyilvánosan látható. Itt most egy kisebb másolata tekinthető meg. A kompozíció egy 1881–1882-ben készült, a *Collectanea Vaticana Hungariae* első kötetének különlenyomatát nem számítva publikálatlan fénykép alapján ábrázolja Fraknóit. Ő ekkor már az MTA főtitkára volt, az intézmény palotája emiatt tűnik fel a festményen. Fraknói épp ezekben az években, 1881–1882-ben indította el a *Monumenta Vaticana Hungariae* alapításai munkálatait, a sorozat angyal által lebegtetett illusztrációja erre utal a kompozíción.

Fraknói Vilmos 1867. júniusban kutathatott először az Rómában. Azt hiszem, ha most hirtelen feltűnne alacsony termetű alakja – emiatt „*il piccolo Ungherese*” néven emlegették az Örök Városban – nagy örömmel állapítaná meg, hogy magvetése megannyi kihívás dacára a 21. század elejére ismét szárba szökken. Eme újbóli virágzásnak a mostani nemzetközi konferencia a legragyogóbb mozzanata.

Róma, 2024. június 6.

Tusor Péter